

משרד החנוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית

גליונות לעיון בפרשת השבוע
בעריכת נחמה ליבוביץ
שנת העשרים ושש

הפטרה מחר ראש חודש
שמואל א' כ' יח-מב

תולדות (תשכ"ז)

א. שאלה כללית:

ההסטריונים (וייס הלוי) מביאים ראיה מפרקנו, כי כבר בימי בית ראשון "היו חוגגים את יום החודש", מלבד קרבן המוסף אשר נצטוו עליו בתורה "הוסיפו מדעתם תוספת קדושה כזאת לדברי התורה ושבתו בו מכל מלאכה למען אשר יעסק העם אז בתורה וילכו למקומות התורה ועל כן שבתו גם ממלאכה גם ממלאכה גם ממקח וממכר".

(הלוי: דורות הראשונים חלק א' כרך ג'
ע' 324. וע' גם א.ה. וייס: דור דור ודורשיו
כרך א' ע' 45).

1. הבא הוכחה ברורה מפרקנו ששבתו בראש חודש ממלאכה!
2. הבא ראיה מהפטרה אחרת שהלכו ללמוד בר"ח תורה!
3. ☒ הלוי (שם כרך ששי ע' 44) מביא ראיה מפרקנו כי קדשו החדש על פי הראיה, על פי עדים שראו את הלבנה, היכן הראיה?

ב. כ"ז: מדוע לא בא בן ישי"י גם תמול גם היום אל הלחם.

במדבר רבה י"ח י"ז:

(תהלים ב"ה י"ג) "כי לא אויב יחרפני ואשא, לא משנאי עלי הגדיל ואסתר ממנו" - זה דואג ואחיתופל שהיו מחרפין, לא היו שובאי והיו מחרפין אותי ולא קוראין אותי בשמי; אלא (שם' א' כ' כ"ז): "מדוע לא בא בן ישי"י; (שם' א' כ"ב) "ראיתי את בן ישי"י; (שמואל א' ט"ז י"ח): "ראיתי בן לבן ישי"י".

פסיקתא רבתי "עניה סוערה"
אמר הכתוב (תהלים ד') "בני איש עד מה כבודי לכלימה..". אלו דואג ואחיתופל. "עד מה כבודי לכלימה" - עד מתי אתם מדקדקין בכבודי (= מכלימים, גורעים מכבודי) ויין אתם קוראים אותי בשמי. אלא אתם אומרים (שם' א' כ') "מדוע לא בא בן ישי"י, (שם' א' כ"ב ס')": "ראיתי את בן ישי"י; (שמואל א' כ"ב ז') "גם לכלכם יתן בן ישי"י. אין לי שם?"

- 1) היכן מצינו במקרא עיד שמבזין אדם ע"י שאין קוראים לו בשמו?
- 2) ☒ מהו הרמז בפסוק שהובא במדרש רבת, שבע"ז בנוי המדרש?
- 3) ☒ במה מתאים הפ' המובא בפסיקתא יותר למדרש הזה?

ג. כ"ז ויהי ממחרת החדש השני ויפקד מקום דוד

ויאמר שאול אל יונתן בנו

מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום אל הלחם.

ר' שלמה אבן גבירול בסוף ה"גאולה" "שביה בת ציון צרופה בכור עובי".

לקבץ שלישי, (= ראשי אלפי ישראל)	"מועד שמת לי
לקומם מקדשי,	מופת לא אראה
לא בא לקדושי -	משמיע שלום

מדוע לא בא בן ישי?"

לאסוף נכבשי,	"הן בי נשבעתי
לך יובילו שי	חלא אז המליכים
שמתי לקדושי,	הנה עד לאומים

הנה ראיתי בן לבן ישי?"

(להבנת שני הבתים ע' בישע' נ"ב ז'; תהל' ס"ה ל'; ישע' ב"ה י"ד.)

1. הסבר מרו הקשר שיוצר המשורר כאן בין פסוקנו ובין שמואל א' ט"ז י"ח?
2. כיצד הוא מוציא את שניהם ממשמעותם? (שים לב: מי הם האומרים את שני הפסוקים ומי הם שני המדברים בשיר?)

ד. ל' בן נעות המרדות הלא ידעתי כי בוחר אתה לבן ישי לבשתך ולבושת ערות אמך
רש"י ד"ה נעות המרדות: לשון "נע" - אשה נעה ונדה - יוצאנית. כאשר תאמר "זעורה"
מן "זע", כן תאמר "נעות" מן "נע". והתירו מן הדבוק (= סמיכות), שהוא
דבוק למרדות.

ד"ה המרדות: שהיא ראוייה לרדות ולייסר. (= שייסרוה)

דבר אחר: כשחטפו בני בנימין מבנות שילה שיצאו לחול בכרמים, היה שאול
ביישן ולא רצה לחטוף עד שבאה היא עצמה והעיזה פניה ורדפה אחריו.
נעות: על שם הכרמים והיא גת, כמו ת"א (בר' מ"ט י"ב חכלילי עינים י
מיון) "יסופון בעוהי בחמר" (= היקבים יטיפו יין, ותרגם העינים מעינות
וקלוח היקבים), ולא מן השם (הוא).

ר' יוסף קרא: בן הנעות והמרוד על דבר אביו, איבן אומר "בן פלונית" אלא כמו "בן
בליעל", "בן מות", שכל "בנים" הללו כלם תקון מלה הוא: בן בליעל = איש
בליעל, "בן מות" - איש מות, "בן חכם" - איש חכם, אף כאן "בן נעות"
איש הנותן כתף סוררת ופונה עורף ולא פנים. כמו (ישע' כ"ד א') "ועוה
פניה" לשון עיקול שנעקל מלשמע תוכחה.

רלב"ג: מעוות המוסר, כאלו יאמר שלא הוכיחה אותו אמו בקטנותו ולזה לא קבל
מוסר כראוי, ויהיה הרצון ב"מרדות" - מוסר...

או יהיה הרצון ב"מרדות" - ממשלה (תהלים ע"ב) "וירד מים אל ים" והוא
היותר נכון, יאמר שהוא בן אשה שאינה ראויה לממשלה. אבל היא מעוותת
בדבר הממשלה ובה יאמר ביונתן, שהוא בלתי ראוי לממשלה. (אברבנאל:
דומה אליה בתכונותיו).

1. במה שונה ר' יוסף קרא משני האחרים (ומרב המפרשים)
בפרושו ל"נעות"?

xx 2. מה ראה רש"י להביא את דברי האגדה, ולא להסתפק בפרושו
הראשון; ומה ראה לדחות את דברי האגדה ("ולא מן השם")?
(עיין רש"י שופטים י"ז א').

3. שלשה פירושים ניתנים בדברי המפרשים הנ"ל ל"מרדות", אלו
הם? לאיזה מהם קרוב בסוי חז"ל "מכת מרדות"?

שלח את תשובותיך לנחמה ליברביץ ירושלים קרית משה

העורך: מיכאל פרלמן

שאלות בטעמי המקרא

ויגדלו הנערים ויהי עשו איש ידע ציד איש שדה
ויעקב איש תם ישב אהלים

(א) בר' כ"ה כ"ז

(1) בפסוק באה הערה כללית על שני הבנים ואחרי כן הערות מיוחדות לגבי כל
אחד מהם. מדוע איבן מתחיל הפסוק בגמר ההערה הכללית (במלה "הנערים")
אלא אחרי פירוש הדברים על עשו?

(2) על עשו ועל יעקב נמסרים שני דברים. האם בשני המקרים מבדילים הטעמים
בין שני הענינים?

ויגש וישק-לו וירח את-ריח בגדיו ויברכהו
ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'

(ב) כ"ז כ"ז

רש"י ד"ה כריח השדה... שנתן בו ריח טוב וזהו שדה תפוחים. כך דרשו רז"ל.
רשב"ם ד"ה אשר ברכו ה' השדה שהוא מלא נרד וכרכום קנה וקנמון.
וכן פייס רבי אליעזר הקליר; שדה מבורך כהריח ברכו במתן טל.

(1) באיזה דיוק עוסקים המפרשים?
(2) האם פירושם מתאים לפיסוק הטעמים?

(ג) כ"ה ל"ד ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים...

ותתן את-המטעמים ואת-הלחם אשר עשתה...

בשני הספורים מגישים את המאכל המיוחד בתוספת של לחם.

(1) איך יש להוכיח, שבמקרה האחד נזיד העדשים ובמקרה השני המטעמים הם המאכל
העיקרי?

(2) מהו ההבדל בפיסוק הטעמים בין שני הפסוקים האלה?
(3) על מה יש לשים לב בדבר סדר המאכלים בשני הפסוקים ואיך אפשר להסבר את הדבר?

השבוע לא יופיע עלון הדרכה